

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/63-16>
УДК 336.748.12 : 338.911

Горбаневич В. Л.

аспірант,

Львівський торговельно-економічний університет

Іванюта П. В.

доктор наук з державного управління, доцент,

Вінницький кооперативний інститут

Horbanevych Vitaliy

Postgraduate,

Lviv University of Trade and Economics

Ivanyuta Pavlo

Doctor of Sciences by State Management, Associate Professor,

Vinnitsya Cooperative Institute

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНФЛЯЦІЇ, ЇЇ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ І ФІНАНСОВИЙ СТАН ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМСТВА

THE RESEARCH OF INFLATION DETERMINING METHODS, HER IMPACT ON ECONOMY OF UKRAINE AND FINANCIAL CONDITION OF THE DOMESTIC COMPANY

У статті розкрито сутність інфляції під час здійснення ринкових відносин суб'єктів економічної діяльності, зокрема підприємств, де визначається ступінь впливу на економічну ситуацію, отримання грошових коштів у процесі товарообігу на товарних ринках, розкрито класифікацію рівнів інфляції тощо. Особливу увагу приділено методиці визначення інфляційних процесів, на підставі якої здійснено розрахунки рівнів інфляції і її впливу на економіку України за два останні роки. На основі поширених форм бухгалтерської звітності проведено аналіз впливу інфляції на фінансовий стан і результати діяльності підприємства, а також на його рівень рентабельності, що висвітлює процес зростання та приросту цін на продукцію порівняно з обсягами її реалізації. Застосована у цій статті методика має велику практичну цінність для вітчизняних і зарубіжних підприємств.

Ключові слова: інфляція, ціна, купівельна спроможність, грошові кошти, рентабельність, витрати.

In the article to substantiated essence of inflation in the exercise of market relationship the subjects of economic activities, particularly companies, where determined level impact on their economic situation, how receiving cash in the process trade-turnover on market, disclosed inflation level classification etc. And actuality of inflation impact on economic situation the subjects of economic activities explain that small inflation count out allowable and even useful, therefore to promote increase activity money owners, encouraging to invest in profitable activities, and higher inflation negatively to impact on whole reproductive process and is main instability factor of development production and stability financial condition the companies. Therefore in this article participation paid attention methodic of determining inflation processes, on reason which exercised setting of inflation level and her impact on economy of Ukraine by 2 latest years. And here clearly delineated concepts «inflation index» and «inflation level» together with their essentials characteristics. And in order to determine inflation temp, in process application of these methodic on basis of consumers prices indexes on goods and services on the Ukraine at the beginning 2021 (in percent until January 2020), which are taking from statistics directories and statistics givens calculated indicators of inflation level and UAH consumer price index. Based on common forms accountant reporting, an analysis of the inflation impact on the financial condition and results of the enterprise activity. As well as its level of profitability which highlights process of growth and gain of product prices compared to its sales. In order to minimize possible negative consequences of inflation impact into financial results of the enterprise activity, necessity timely is control profitable level that will fundamental in calculation price on product. And here laid out in this article methodic, on which exercise calculate inflation impact into financial results of company, on basis recalculation indicators costs and profits upon sample settlement purchasing power parity index. Thus, methodic used in this article is of great practical value for domestic and foreign companies.

Keywords: inflation, price, buying payable, money, profitable, costs.

Постановка проблеми. Сьогодні економіка і сфера підприємницької діяльності не лише в Україні, а й в інших країнах зазнають стрімких темпів інфляції, що відображається у знеціненні гро-

шової маси, завданні великих збитків, зростанні дефіциту грошово-товарних засобів та збільшенні витрат на утримання майна підприємством. Тому виникає необхідність проводити оцінку інфляцій-

них процесів та їхнього впливу на стан економіки, для цього потребується використання ефективних методик, які мають практичну цінність і призначені для виявлення загрозливих процесів, котрі виникають унаслідок інфляції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які належним чином провели дослідження інфляційних процесів та їхнього впливу на економічні відносини підприємств і країн, – В.Г. Артеменко, М.В. Беллендир, В.О. Козловський, В.В. Тютюнник, А.Д. Шеремет та ін. Але разом із тим слід відзначити, що важливим процесом дослідження і своєчасного виявлення інфляційних процесів є розроблення й упровадження у практику методики оцінки впливу інфляції на діяльність підприємств і господарського сектору держави.

Мета статті полягає у загальному висвітленні методики оцінки впливу інфляційних процесів на внутрішню економічну діяльність та фінансові результати суб'єктів економічної діяльності (на прикладі підприємства).

Виклад основного матеріалу. Невелика інфляція вважається допустимою і навіть корисною, бо сприяє зростанню активності власників грошей, спонукаючи вкладати їх у прибуткові заходи, оскільки гроші, що знаходяться без руху, швидко втрачають у ціні [1].

Однак висока інфляція негативно впливає на весь відтворювальний процес і є основним дестабілізуючим чинником розвитку виробництва та стійкості фінансового становища підприємств. Інфляція знецінює всі доходи і надходження підприємства. Найменша відстрочка платежів веде до того, що робить лише частину належного доходу.

Інфляція призводить до невиправданого зростання потреби підприємства у грошових коштах, які є оборотними, тому що витрати підприємства на сировину і матеріали, заробітну плату, амортизацію й інші елементи, що враховуються у собівартості продукції за цінами попереднього періоду, не відшкодовують суми реальних витрат підприємства в поточному періоді. Інфляція спотворює реальну вартість капіталу підприємства, його активів і зобов'язань.

Інфляційні процеси характеризуються так:

1. Формування ринкової ціни і контроль за рівнем витрат.

2. Вплив на продуктивність праці шляхом автоматизації виробництва і впровадження нових технологій.

3. Маркетинг (уникати проєктів, окупність яких може розтягнутися на багато років, оскільки це може призвести до збільшення витрат унаслідок знецінення грошової маси).

4. Ефективне управління активами.

5. Розроблення правильної фінансової політики (мінімальних готівки і дебіторської заборгованості, використання кредиторської заборгованості з метою оплати своїх зобов'язань грошима, купівельна спроможність яких знижена).

6. Фінансовий аналіз і прогнозування. Усі показники фінансової операції можна розділити на дві групи: номінальні, розраховані в поточних цінах, і реальні, що враховують вплив інфляції, розраховані в порівнянних цінах минулого (базового) періоду.

Річний індекс інфляції I (або індекс інфляції за рік) розраховується за формулою:

$$I = \frac{C_2}{C_1}, \quad (1)$$

де C_1 – рівень цін у країні (загальний або за певними групами товарів) за попередній рік;

C_2 – рівень цін у країні (загальний або за певними групами товарів) у даному році.

Наприклад, річний індекс інфляції в Україні за 2020 р. за індексом споживчих цін, згідно з даними Державної служби статистики України [3], становитиме:

$$I = \frac{105,0}{104,1} = 1,009.$$

Рівень інфляції i за рік (у відсотках) розраховується за формулою:

$$i = \frac{C_2 - C_1}{C_1} \cdot 100\% \text{ або } (I - 1) \cdot 100\%. \quad (2)$$

Наприклад, річний рівень інфляції в Україні за 2020 р. за індексом споживчих цін, згідно з даними Державної служби статистики України, становитиме:

$$i = \frac{105,0 - 104,1}{104,1} \cdot 100\% \text{ або } (1,009 - 1) \cdot 100\% = 0,9\%.$$

Отже, згідно з проведеними розрахунками, в Україні рівень інфляції за 2020 р. є близьким до повзучого, тому що ціни зросли на 0,9%, бо індекс інфляції (I) становить 1,009 рази.

У теорії та практиці розрізняють декілька рівнів інфляції, які доцільно класифікувати так (табл. 1) [4, с. 42].

Таблиця 1
Класифікація рівнів інфляції

Зміна цін за рік, % до	Індекс інфляції за рік (рази)	Назва рівня інфляції
1	1,01	низька
10	1,1	повзуча
100	2	галопаюча
1000	11	гіперінфляція
10 000 і більше	101	суперінфляція

А для оцінювання інфляційних процесів найбільш поширено використовують два показники:

– індекс споживчих цін – означає певну кількість разів знецінення грошової одиниці за певний період;

– рівень інфляції – відображає загальний ріст цін у визначеному періоді;

– індекс купівельної спроможності – є оберненим показником до індексу споживчих цін;

– темп інфляції – відображає розмір знецінення грошей за певний період.

Але доцільно темпи інфляції, зокрема під час здійснення платежів і нарахувань до виплат, визначати щомісяця виходячи з кількості днів, протягом яких здійснюються товарно-грошові і фінансові обороти. При цьому першим днем нарахування відсотків вважається наступний день після внесення вкладу, а останнім днем нарахування – день, що передує зняттю грошей із рахунку.

Щоб визначити темп інфляції, із табл. 2 взято індекси споживчих цін на товари і послуги в Україні на початок 2021 р. (у % до січня 2020 р.) на основі статистичних довідників та статистичних даних (в електронному вигляді), і у цій самій таблиці розраховано показники рівня інфляції та індексу купівельної спроможності гривні за кожен місяць [4, с. 410–411]. Тут для перевірки правильності заповненої таблиці проведено розрахунки таких статистичних показників:

– рівень інфляції за січень 2021 р. становитиме: $105,0/100,9 = 1,0406$, або 4,1 рази (тут беруться третє і четверте числа, що виділено жирним шрифтом і між ними ставиться кома);

– індекс споживчих цін за січень 2021 р. становитиме: $105,0 \cdot 1,0406$ (тут беруться третє і четверте числа, що виділено жирним шрифтом і між ними ставиться кома та означає рівень інфляції, тобто $4,1$) = 109,3;

– індекс купівельної спроможності гривні за грудень (!) 2020 р. становитиме: $0,99605/1,009$ (тобто $100,9$) = 0,987166, а за січень (!) 2021 р. становитиме: $0,987166/0,99605 = 0,991081$;

– темп інфляції за січень 2021 р. становитиме: $(1 - 0,991081) / 0,991081 = 0,008$, тобто темп інфляції становить 0,8%.

Після розрахунку вищезазначених показників інфляції визначено, що купівельна спроможність гривні на вітчизняному споживчому ринку скоротилася внаслідок інфляції на 0,9% за середньомісячного рівня інфляції 0,08% (0,9/12).

Тут доцільно навести приклад розрахунку впливу інфляційних процесів на діяльність ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод», що спеціалізується на постачанні та інсталяції обладнання для харчової та переробної промисловості. Підприємство реалізує комплексні проекти: технологічні рішення, підбір, проектування, виготовлення, автоматизацію, поставку, монтаж

та електромонтаж обладнання, пусконаладжувальні роботи, сервісне, гарантійне та післягарантійне обслуговування [5]. Для цього взято дані фінансової звітності: Ф № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) і Ф № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) за 2019–2020 рр. Процес оцінювання впливу інфляційних процесів на підприємницьку діяльність є доцільним із застосуванням табл. 3.

Оцінюванню інфляційних процесів передують необхідність проводити оцінювання впливу інфляції на фінансовий результат [1, с. 20–23], що висвітлює процес зростання та приросту цін і визначається за формулами:

$$ЗЦ = \frac{\left(\sum_{i=1}^n O_{li} \cdot C_{li} \right)}{\left(\sum_{i=1}^n O_{li} \cdot C_{oi} \right)}, \quad (3)$$

$$ПЦ = \left(\sum_{i=1}^n O_{li} \cdot C_{li} \right) - \left(\sum_{i=1}^n O_{li} \cdot C_{oi} \right), \quad (4)$$

де $ЗЦ$ – зростання обсягу реалізації продукції (індекс росту);

$ПЦ$ – абсолютний приріст доходу від продажу за рахунок зростання цін (тобто збільшення прибутку за рахунок зростання цін);

O_{li} – i -ий вид об'єкта дослідження в розрахунковому періоді;

C_{li}, C_{oi} – ціна об'єкта дослідження i -го виду в розрахунковому та базовому періодах відповідно;

n – кількість об'єктів дослідження (наприклад, види продукції, інструменти для обробки деталей чи випуску виробів та вагомих напівфабрикатів).

Користуючись даними значення розрахунків за формулою 3 та табл. 3, видно, що за 2020 р. індекс обсягу реалізації продукції підприємства згідно з отриманим чистим доходом становив:

$$ЗЦ = \frac{(111670 \cdot 105,0)}{(111670 \cdot 104,1)} = 1,009 \dots \text{або} \dots 100,9.$$

Абсолютний приріст доходу від продажу за рахунок зростання цін становив:

$$ПЦ = (111670 \cdot 105,0) - (111670 \cdot 104,1) = 11725350 - 11624847 = 100503 \text{ тис грн}$$

Поряд із цим доцільним процесом визначення інфляційного впливу на діяльність підприємства

Таблиця 2

Темпи інфляції за кожен місяць до 2021 р.

Показники	Місяці												
	Січень 2020 р.	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень 2021 р.
Індекс споживчих цін	100,2	99,7	100,8	100,8	100,3	100,2	99,4	99,8	100,5	101,0	101,3	100,9	105,0
Рівень інфляції, %	0,4	9,5	1,1	-	9,5	9,9	9,2	0,4	0,7	0,5	0,3	9,6	4,1
Індекс купівельної спроможності гривні	1,002	0,998	1,003	-	0,992	0,997	0,998	1,006	1,002	0,995	0,99	0,987	0,991

Джерело: складено за [3]

Таблиця 3

Вплив інфляційних процесів на фінансові результати діяльності
ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод»

Показники	2019 р.	2020 р.	Відхилення (+, -)	Індекс цін (інфляції), разів	Зведене значення (гр. 3 / гр. 5)	Вплив ціни (інфляції) (гр. 3 – гр. 6)	Вплив факторів (крім цінових) (гр. 6 – гр. 2)	Темп росту без впливу ціни, % (гр. 6 / гр. 2 · 100)	Темп зміни рівня, % ($\frac{зр.3 - зр.2}{зр.2} \cdot 100$)
Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	289177	111670	-177507	1,009	110673,93	996,07	-288180,93	38,27	-61,38
Витрати обігу, тис грн	290258	131999	-158259						
у тому числі									
- собівартість реалізованої продукції	253979	90889	-163090	1,009	90078,30	810,70	-163900,70	35,47	-64,21
Рівень собівартості реалізованої продукції, %	87,50	68,86	-18,65		0,81	68,04	-86,69	-	-
- витрати на збут	10008	10139	131	1,009	10048,56	90,44	40,56	100,41	1,31
Рівень витрат на збут, %	3,45	7,68	4,23		0,09	7,59	-3,36	-	-
- знос основних засобів	26271	30971	4700	-	-	-	-	1,18	17,89
Рівень зносу основних засобів, %	9,05	23,46	14,41	-	-	-	-	-	-

* Зведений рівень витрат визначається як співвідношення зведеної абсолютної величини відповідної статті витрат до зведеного чистого доходу від реалізації продукції (гр. 6). А за відсутності цінового фактору темп росту рівний співвідношенню зміни звітнього періоду до базового періоду (гр. 3 / гр. 2).

є універсальна формула, що призначена для перерахунку статей балансу в грошові одиниці на зразок індексу купівельної спроможності населення [1, с. 103]:

$$PB(\text{тис.грн.}) = \frac{NB(\text{тис.грн.})}{J_{\text{инф}}^1 - J_{\text{инф}}^0}, \quad (5)$$

де PB – реальна величина даної статті;

NB – номінальна стаття;

$J_{\text{инф}}^1$ – індекс інфляції на момент або за період аналізу;

$J_{\text{инф}}^0$ – індекс інфляції у базовому періоді або на початкову дату дослідження величини статті балансу.

Згідно з даними Державної статистичної служби України [4] та табл. 3, здійснимо такі розрахунки:

$$PB(\text{тис.грн.}) = \frac{111670}{1,009 - 0,948} = 1833283,39.$$

Щоб мінімізувати можливі наслідки інфляції на фінансові результати діяльності підприємства, необхідно своєчасно контролювати рівень рентабельності, що закладається в розрахункову ціну виробу [7, с. 144].

Загальна формула рентабельності продажів дорівнює

$$r = \frac{P}{S} \cdot 100, \quad (6)$$

де r – рентабельність продажів, %;

P – прибуток (чистий дохід) від реалізації продукції (робіт, послуг), тис грн;

S – витрати на виробництво реалізованої продукції (робіт, послуг), тис грн.

На прикладі Ф № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) визначаємо рівень рентабельності так:

$$r = \frac{111670}{90889} \cdot 100 = 122,86\%$$

Щоб оцінити величину рентабельності, що закладалася у ціну виробу, необхідно вихідну формулу перетворити. Виручка від реалізації продукції (N) може бути розкладена за елементами вартості, що відображається такою формулою:

$$N = M + U + A + P, \quad (7)$$

де M – витрати сировини, матеріалів, покупних виробів і напівфабрикатів;

U – витрати на оплату праці з нарахуванням на соціальні потреби;

A – амортизація основних коштів;

P – прибуток від реалізації.

Щоб розрахувати рівняння за формулою (7), для зручності проведення розрахунків відобразимо витяг Ф № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) у вигляді табл. 4.

Таблиця 4

Елементи операційних витрат ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод»

Стаття	За звітний період (2020 р.)	За аналогічний період попереднього року (2019 р.)
Матеріальні затрати	52925	177629
Витрати на оплату праці	35972	48115
Відрахування на соціальні заходи	7457	9924
Амортизація	5486	5465
Інші операційні витрати	27377	33895
Разом	129217	275028

А чистий дохід від реалізації продукції (P) знаходиться у табл. 3.

$$N = 52925 + (35972 + 7457) + 5486 + 111670 = 213510 \text{ тис грн.}$$

Наступний спосіб розрахунку чистої виручки (доходу) підприємства (N^I) доцільно проводити за такою формулою:

$$N^I = M + (1 - ПДВ) \cdot (U + A) + (1 - ПДВ - НП) \cdot P - Ш, \quad (8)$$

де ПДВ – ставка ПДВ з урахуванням спецподатку; НП – ставка податку на прибуток;

Ш – штрафи та інші виплати, відносні на прибуток, залишаються у розпорядженні підприємства.

$$N^I = 52925 + (1 - 0,20) \cdot ((35972 + 7457) + 5486) + (1 - 0,20 - 0,18) \cdot 111670 = 213511,42 \text{ тис грн.}$$

Тоді мінімальний прибуток, який необхідно закласти для простого виробництва, визначиться з рівності

$$N^I = (1 + i)^t \cdot (M + U) \quad (9)$$

і становитиме

$$P = \frac{(1 + i)^t \cdot (M + U) - M - (1 - ПДВ) \cdot (U + A) + Ш}{1 - ПДВ - НП}, \quad (10)$$

де i – % інфляції за місяць;

t – кількість місяців.

Далі на основі вищезазначених вихідних даних, зокрема табл. 2 за січень місяць 2021 р., здійснимо такі розрахунки:

$$N^I = (1 + 0,041)^{12} \cdot (52925 + (35972 + 7457)) = 96355,62 \text{ тис грн.}$$

$$P = \frac{96355,62 - 52925 - (1 - 0,20) \cdot ((35972 + 7457) + 5486)}{1 - 0,20 - 0,18} = 22860,35 \text{ тис.грн.}$$

Зробивши необхідні перетворення в чисельнику формули, можливо записати кінцеву формулу для розрахунку рентабельності:

$$r = \frac{(M + U) \cdot [(1 + i)^t - 1] + ПДВ \cdot (U + A) + Ш - A}{(M + U + A) \cdot (1 - ПДВ - НП)}, \quad (11)$$

де всі умовні значення відповідають прийнятими раніше.

$$r = \frac{(52925 + (35972 + 7457)) \cdot [(1 + 0,041)^{12} - 1] + 0,20 \cdot ((35972 + 7457) + 5486) - 5486}{(52925 + (35972 + 7457) + 5486) \cdot (1 - 0,20 - 0,18)} = 0,09 \dots \text{або} \dots 9\%$$

Коли прогноз інфляційних очікувань заслуговує довіри, доцільно використати формулу американського економіста І. Фішера. За її допомогою прогнозують інфляцію, відштовхуючись від сьогоднішньої реальної безризикової ставки відсотка (C_p), чи прогнозують цю ставку відсотка (дохідності безризикових інвестицій), базуючись на надійній оцінці майбутньої інфляції [3; 6, с. 24] маючи таку формулу:

$$C_p = \frac{C_n - I}{1 + I}, \quad (12)$$

де C_n – номінальна відсоткова ставка (залежно від мети аналізу – фактична або прогнозована);

I – індекс інфляції (фактичний або прогнозований), що розраховується як приріст середнього рівня цін у відсотках до їх номіналу на початок періоду.

Наприклад, з 1 лютого 2021 р. відсоткова (загальна дисконтна) ставка по Україні становить 6%, тоді, скориставшись рівняннями формули 12, визначимо:

$$C_p = \frac{0,06 - 1,009}{1 + 1,009} = -0,87.$$

Поряд із цим для прогнозування інфляції також застосовують такі модифікації вищезазначеної формули Фішера. Перша модифікація формули Фішера (Γ_m), що означає оцінювання вартості грошей на майбутній період, має такий вигляд:

$$\Gamma_m = B \cdot ((1 + C_p) \cdot (1 + I_n)), \quad (13)$$

де B – первісна вартість грошей (наприклад, індекс купівельної спроможності за січень 2021 р.);

I_n – прогнозований темп інфляції (на 2021 р. у державному бюджеті закладений темп інфляції на рівні 7,3%).

Наприклад, за 2021 р., скориставшись даними Державної статистичної служби України, рівняннями формули 13 і табл. 2, визначимо:

$$\Gamma_m = 0,991081 \cdot ((1 + (-0,87)) \cdot (1 + (0,073))) = 0,14.$$

Друга модифікація формули Фішера виводиться так: за інвестування за умови інфляції власних грошових коштів інвестор очікує отри-

мання доходів у теперішньому періоді, формула матиме такий вигляд:

$$\Gamma_n = \frac{\Gamma_m}{\left((1 + C_p) \cdot (1 + I_n) \right)^k}, \quad (14)$$

де Γ_m – модифікація формули Фішера для оцінювання інфляції на майбутній період;

I_n – прогнозований темп інфляції;

k – кількість інтервалів, за якими розраховується відсотковий платіж (наприклад, 1/4 – тому що платежі здійснюються по кварталу).

Також за січень 2021 р., скориставшись даними Державної статистичної служби України [3], рівняннями формули 14 і табл. 2, визначимо:

$$\Gamma_n = \frac{0,14}{\left((1 + (-0,87)) \cdot (1 + 0,073) \right)^{1/4}} = 3,964324.$$

Це означає, що мінімально допустимий дохід повинен забезпечувати як наростання інвестованої грошової одиниці на реальну ставку відсотка (C_p), так і індексування цього приросту на очікувану за даний майбутній період інфляцію. Та або інша із цих модифікацій використовується як для потреб визначення необхідного одного параметра на основі більш надійних оцінок двох інших параметрів, так і просто для самоперевірки на предмет узгодженості показників C_p , Γ_m і Γ_n .

Поряд із вищезазначеним інфляція, окрім таких негативних наслідків, як зниження реального доходу чи рівня життя, втрата довіри до фінансових установ, соціальна криза, інфляційна паніка, може призвести до позитивних чинників, таких як зростання номінального доходу підприємства чи її окремого працівника [6, с. 25–26].

Премія за ризик щодо вкладення коштів у інвестиційний проєкт також розраховується індивідуальною ставкою дисконту для окремого інвестора за кумулятивною побудовою, де до реальної безризикової ставки відсотка додають сукупну премію за інвестиційні ризики у вигляді майбутньої суми депозиту та премію за окремі види ризиків згідно з їхніми чинниками. Формула індивідуальної ставки дисконту за кумулятивною побудовою (i) має такий вигляд:

$$i = C_p + \Gamma_m + \sum_{j=1}^J Pr_j, \quad (15)$$

де $j = 1, \dots, J$ – величина врахованих у даному інвестиційному проєкті чинників ризику;

C_p – реальна безризикова ставка відсотка;

Γ_m – модифікація формули Фішера для оцінювання інфляції на майбутній період, що висвітлює номінальну майбутню суму депозиту для інвестора;

Pr_j – премія за окремі види ризиків за чинником з умовним номером j (наприклад, банк запросить 75%).

$$i = (-0,87) + 0,14 + 0,75 = 0,01756 \text{ або } 1,76\%.$$

До чинників ризику інвестування (Pr_j) належать:

– ризик «ключової фігури» у складі менеджерів інноваційного підприємства (або у складі інвесторів, які його контролюють), тобто ризики відсутності цієї фігури як такої або її непередбачуваності, недобросовісності, некомпетентності та ін.;

– недостатня диверсифікованість ринків збуту інноваційного підприємства;

– недостатня диверсифікованість джерел придбання покупних ресурсів (у тому числі праці);

– недостатня диверсифікованість товарів інноваційного підприємства;

– контракти, які укладаються інноваційним підприємством для реалізації своїх продуктових ліній (у частині придбання покупних ресурсів, послуг і продажу свого товару), маючи на увазі ризики недобросовісності, неплатоспроможності, у тому числі ті, що проявляється протягом дії контракту, а також ризики юридичної неієздатності контрагентів за контрактами;

– вузькість набору джерел фінансування (особливо у разі формування амортизаційного фонду і його недовикористання як важливого джерела самофінансування, недооцінки важливості джерел залучення коштів і засобів, невикористання фінансового лізингу та інших прогресивних схем фінансування);

– фінансова нестійкість підприємства (ризики недостатнього забезпечення обігу власними оборотними коштами, недостатнє покриття короткотермінової заборгованості оборотом, недостатнє покриття коротко- і довготермінової заборгованості ліквідними активами і всією сумою активів та ін.);

– малий бізнес;

– загальний ризик по країні.

Оцінювання перерахованих ризиків повинно призводити до визначення відповідних премій за ці ризики. Хоча таке поняття визначається експертно, але при цьому орієнтиром можуть служити статистичні дані (дані опитувань). Якщо їх узагальнити, можна виявити, що середні премії за окремі вказані ризики у промислово розвинутих країнах Європи і США досягають в окремих випадках 50–60% від номінальної безризикової ставки ссудного відсотка [8, с. 459–462]. А ризик від упродовження інвестиційного проєкту підлягає постадійному оцінюванню. Тобто постадійне оцінювання ризиків ґрунтується на тому, що ризики визначаються для кожної стадії окремо, а потім устанавлюється сумарний ризик усього проєкту.

Окрім цього, доцільно звернути увагу на такий приклад, як коригувальний індекс купівельної спроможності гривні, щоб визначити причини зниження купівельної спроможності населення на товари внаслідок коливання іноземної валюти (долар), від якої залежить курс національної валюти. Коригувальний індекс купівельної спроможності гривні визначається за такою формулою:

$$I_{к.с.} = \frac{1}{ICP} \cdot d_{грн} + I_{курс..грн} \cdot d_{валюта}, \quad (16)$$

Таблиця 5

Економічні наслідки інфляції

Найменування	Коментарі
Перерозподіл доходів	Найкращим прикладом для розуміння цієї категорії наслідків є кредит. Якщо певне підприємство взяло в борг 100 000,00 грн у іншого підприємства, а рівень інфляції знецінив за цей період національну валюту на 10%, то номінальна сума кредиту для повернення після закінчення терміну сягатиме, звісно, 100 000,00 грн., а реальна – 90 000,00 грн. Тобто під час інфляції давати в борг не вигідно, а брати в борг – навпаки
Збільшення податків	З одного боку, держава намагається вилучити з обігу надлишок грошової маси, а з іншого – залучити для своїх потреб додаткові кошти. Звісно, конфіскація надлишкової маси грошей з економіки в умовах інфляції – справа благородна, але часто запізнена, тому такі заходи призводять більше до погіршення відносин між державою та бізнесом, аніж до стабілізації економіки. Деякі країни проводять індексацію податків з урахування інфляції. На жаль, такі заходи малоефективні й часто призводять лише до зростання відриву між номінальним та реальним доходом
Скорочення періоду обороту грошових коштів на кожному окремому об'єкті	Цей наслідок виражається у тому, що підприємства прагнуть якнайшвидше використати наявні у них гроші. Така паніка викликана швидким знеціненням грошей і розумінням того, що завтра тієї кількості товарів, які можна купити сьогодні, вже не купиш
Відсутність достовірної інформації	У даному разі ця відсутність викликана швидкою зміною основних економічних показників. Це унеможливає складання бізнес-планів, спотворює будь-яке виробниче планування на підприємстві, створює умови дезорієнтації як виробників, так і споживачів у питанні нормальних ринкових цін
Зростання цін на товари першої необхідності	Найуразливішими стають люди з низькими доходами, оскільки питома вага таких товарів у їхньому споживчому кошику близька до 100%. Це змушує людей або повністю відмовлятися від таких товарів, або економити на їх кількості

де $I_{к.с.}$ – коригувальний індекс купівельної спроможності гривні;

$ICЦ$ – індекс споживчих цін;

$d_{грн}$ – частка грошового обігу в гривнях;

$I_{курс..грн}$ – індекс співставлення валютного курсу до гривні;

$d_{валюта}$ – частка грошового обігу в доларах.

Поряд з індексом інфляції доцільно також розраховувати індекс споживчих цін, що так само дає можливість визначати вартість грошової одиниці та рівень купівельної спроможності населення. За аналізований місяць (січень 2021 р.) індекс споживчих цін становив 105%, а валютний курс гривні зріс від 27,82 грн 21 грудня 2020 р. до 28,13 грн 31 січня 2021 р. за 1 долар США. Частка грошового обігу в національній валюті на грошовому ринку України становила 72%, а в іноземній валюті – 28%. Тому коригувальний індекс купівельної спроможності ($I_{к.с.}$) розраховується так:

$$I_{к.с.} = \frac{1}{1,05} \cdot 0,72 + \frac{27,82}{28,13} \cdot 0,28 = 0,69 + 0,28 = 0,96$$

Отже, купівельна спроможність гривні з урахуванням валютного курсу знизилася на 11,0% ($0,105/0,96 = 0,109076334$).

Доцільно охарактеризувати основні наслідки інфляції (табл. 5). У результаті проведених досліджень виявлено, що інфляція знецінює національну валюту, а тому з часом робить реальну величину кредиту меншою, ніж вона була спочатку.

Це цілком ефективно можуть використовувати вітчизняні підприємства у своїй діяльності [9, с. 96–97]. Окрім того, належну увагу доцільно приділити, насамперед, зовнішнім інформаційним джерелам, які розкривають динаміку темпів інфляції в економіці держави та їхнього впливу на підприємницьку діяльність, що має великий практичний зміст.

Висновки. У результаті проведених досліджень виявлено, що інфляція знецінює національну валюту, а тому з часом робить реальну величину кредиту меншою, ніж вона була спочатку. Це цілком ефективно можуть використовувати вітчизняні підприємства у своїй діяльності.

Вищевикладені інфляційні процеси, які розраховані за вищезазначеною методикою, є найбільш важливими характеристиками в економіці України, що мають здатність забезпечувати зміни в їх попиті та пропозиції на основі цін і купівельної спроможності населення.

Список використаних джерел:

1. Артеменко В.Г., Беллендир М.В. Финансовый анализ : учебное пособие. Москва : ДИС, 1997. 128 с.
2. Козловський В.О. Підприємництво : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2007. 200 с.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Статистика : учебник / И.И. Елисеєва и др. ; под ред. И.И. Елисеєвой. Москва : Велби, 2005. 448 с.
5. ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод». URL: <https://kmbp.com.ua/pro-nas/finansova-informatsiia>.
6. Тютюник В. Вплив інфляції на результати діяльності компанії. *Справочник економіста*. 2013. № 7 (липень). С. 16–26.
7. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. Методика фінансового аналізу. Москва : ИНФРА-М, 1996. 176 с.

8. Петренко М.І., Драбовський А.Г., Іванюта П.В. Бізнес-планування: основа стратегічного розвитку підприємств в ринкових умовах : монографія. Вінниця : ВКІ, 2016. 628 с.

9. Горбаневич В.Л., Іванюта П.В. Операції на фондовому ринку цінних паперів: європейський досвід і порівняння з ринком капіталу в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2017. № 3(81). С. 96–101.

References:

1. Artemenko V.G., Bellendyr M.V. (1997) *Finansovyi analiz [Financial analysis]: Uchebnoye posobiye*. Moscow: Izdatelstvo «DIS», NGAEiU. 128 p. (in Russian)

2. Kozlovskiy V.O. (2007) *Podpriemnytstvo [Entrepreneurship]: praktykum*. Vinnytsia: VNTU. 200 p. (in Ukrainian)

3. Derjavna slujba statystyky Ukraïny [State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (in Ukrainian)

4. Statistika (2005) [Statistic]: uchebnyk / [I.I. Yeliseyeva i dr.]; pod redaktsieyi I.I. Yeliseyevoyi. Moscow: TK «Velbi», Izdatelstvo «Prospekt». 448 p. (in Russian)

5. PrAT «Kalynivskiy mashynobudivelnyi zavod». [PrJSC «Kalynovsky machine building plant»]. URL: <https://kmbp.com.ua/pro-nas/finansova-informatsiia>. (in Ukrainian)

6. Tyutyunyk V. (2013) Vplyv infljatsiyi na rezultaty diyalnosti kompaniyi [The inflation impact on results of the company activity]. *Spravochnik ekonomista*. 7 (iyul). P. 16–26. (in Ukrainian)

7. Sheremet A.D., Sayifullin R.S. (1996) *Metodika finansovogo analiza [The methodic of financial analysis]*. Moscow: INFRA-M. 176 p. (in Russian)

8. Petrenko M.I., Drabovskiy A.G., Ivanyuta P.V. (2016) *Biznes-planuvannya: osnova strategichnogo rozvytku pidpryyemstv v rynkovuh umovah [Business-planning: the basis of strategy development companies in the market conditions]: monographiya*. Vinnytsia: VKI. 628 p. (in Ukrainian)

9. Horbanevych V.L., Ivanyuta P.V. (2017) *Operatsiyi na fondovomu rynku tsinnyh paperiv: Yevropeyskyi dosvid i porivnyannya z rynkom kapitalu v Ukraïni [The operations on market fund stocks: European research and comparison with market capital in Ukraine]*. *Naukovyi visnyk Poltavskogo universytetu ekonomiky i torgivli*, no. 3 (81), pp. 96–101. (in Ukrainian)